ОЗИМА ПШЕНИЦЯ: ЯК ЗАБЕЗПЕЧИТИ ВДАЛУ ПЕРЕЗИМІВЛЮ?

Микола САРАНЧА,
агроном-експерт Makosh

Сьогодні озима пшениця залишається вагомою продовольчою культурою в системі вирощування польових культур. Втім, це доволі примхлива культура, й під час її вирощування стаються непередбачувані проблеми. Тож як їх уникнути та отримати щедрий та якісний врожай?

Найчастіші проблеми

Одним з найважливіших етапів вирощування цієї культури є перезимівля. Протягом зимового періоду посіви озимих культур може спіткати низка проблем.

Вимерзання – дія низьких температур, що призводить до замерзання вільної води, утворення кристалів льоду, які розривають клітини рослини та провокують її загибель.

Вимокання – виникає в низинах або, переважно, на важкосуглинкових ґрунтах в місцях застою води, що порушує процеси дихання у рослини та призводить до її виснаження. Тривалість цього явища протягом двох тижнів призводить до загибелі рослин.

Випрівання – виникає у випадку відновлення вегетації озимої пшениці під шаром снігу без достатнього освітлення. Рослини витрачають накопичені з осені вуглеводи, стають схильні до пошкодження хворобами, зокрема сніговою пліснявою. Надмірне азотне живлення посилює цей негативний процес.

Випирання – при промерзанні ґрунту відбувається зменшення його об'єму (деформація), що призводить до обривів коріння рослин та оголення вузла кущення.

Льодяна кірка буває двох типів: висяча (формується на поверхні снігового покриву, значної загрози посівам не несе) та притерта (утворюється на поверхні ґрунту, а також може проникати в ґрунт на глибину, що посилює промерзання та провокує випрівання посівів.

Згубний вплив на рослини всіх негативних явищ призводить до зменшення кількості цукрів у рослині, що впливає на морозостійкість. Часто це трапляється у весняний період, коли рослини ослаблені й ще існує загроза значних мінусових температур. Тому чим більше рослини накопичать вуглеводів в осінній період, тим більша ймовірність на вдалу перезимівлю.

Які рослини перезимовують найкраще?

Найкраще проходять перезимівлю посіви, які досягли фази кущення і мають 2-3 пагони зі сформованим вузлом кущення. За такого розвитку рослини можуть накопичити значну кількість цукрів, оскільки в них найбільш розвинута коренева система і вегетативна частина. Непогано перезимовують і рослини у фазу шильця. Хоч вони й будуть недорозвинуті, але ці рослини не встигли ще використати поживні речовини із насінини й концентрація вуглеводів пропорційно висока до маси самої рослини. Найнижчий показник зимостійкості – у рослин зі сформованими 2-3 листками, адже вони вже використали поживні речовини з насінини на формування вегетативної частини, але не встигли сформувати вторинну кореневу систему та накопичити вуглеводи. Тому регулювання розвитку рослин в осінній період матиме найбільший вплив на їх морозостійкість. Досягти цього можна підбором сортів, стійких до низьких температур, та терміном їх висіву.

Як запобігти вимерзанню?

Посів за оптимальних термінів дає змогу набрати достатню кількість активних температур, що забезпечить формування фази кущення перед настанням зимового періоду. Також не варто нехтувати обробкою посівного матеріалу засобами захисту в комплексі з мікродобривами – це покращить старт та посприяє отриманню дружніх сходів.

Озима пшениця під сніговим покривом

Вагомим інструментом у догляді за рослинами з моменту посіву є використання мінерального живлення. Азот – у збалансовано мінімальних кількостях, щоб не допустити переростання рослин з фази кущення і запобігти переростанню вегетативної маси. Головний акцент необхідно зосередити на фосфорі та калії: фосфор сприятиме розвитку глибокої та потужної кореневої системи, пришвидшить формування вузла кущення, а калій забезпечить терморегуляцію рослини та стійкість рослини до морозів. Це відбувається шляхом накопичення вуглеводів, що збільшує густину клітинного соку, підвищуючи морозостійкість озимої пшениці. Також ці елементи формують запас поживних речовин, які використовуватиме рослина під час можливих відновлень вегетації при перезимівлі, що і запобігатиме виснаженню рослин, їх випріванню та розвитку хвороб.

Комплексний підхід в якісному посіві на глибину 2,5-3 см із застосуванням мінерального NPK зі збалансованим вмістом поживних речовин створить фундамент для вдалої перезимівлі.

Перед настанням зимового періоду варто проводити вимірювання вмісту цукрів за допомогою рефрактометра. Наприклад, вміст вуглеводів на рівні 18% свідчитиме про морозостійкість на вузлі кущення. При значних заморозках потрібно проводити відбори монолітів для перевірки життєздатності посівів.

Потепління, які виникають продовж останніх років, також сприяють поширенню гризунів, що вимагає додаткового спостереження та застосування родентицидів. Потепління також сприяє формуванню льодяних кірок, що несе значну загрозу посівам. За необхідності потрібно проводити її руйнування за допомогою коткування кільчасто-шпоровими котками.

Отже, найкраще проходять період перезимівлі сильні розкущені посіви, догляд за якими необхідно розпочинати з моменту висіву. У випадку пошкодження посівів під час зимового спокою, що проявляється в зниженні густоти стояння до 180-200 шт/м2, варто звернути увагу на проведення ранньовесняного підживлення азотними добривами, вчасне застосування яких у відповідні періоди розвитку посівів допоможе отримати високий врожай навіть на сильно пошкоджених посівах.

Микола САРАНЧА,
агроном-експерт з вирощування польових культур Makosh